

Rafał Wiśniewski, Marcin Zarzecki

Sprawozdanie naukowe pt. "Emilowi Durkheimowi w stu pięćdziesięciolecie urodzin"

Uniwersyteckie Czasopismo Socjologiczne nr 3, 160-162

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sprawozdania

SYMPOZJUM NAUKOWE PT. EMILOWI DURKHEIMOWI W STUPIĘDZIESIĘCIOLECIE URODZIN

Z okazji 150 rocznicy urodzin Emila Durkheima odbyło się sympozjum naukowe zorganizowane dnia 19 listopada 2008 roku w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. W Auli im. Roberta Schumanna w Auditorium Maximum UKSW rozległ się odtworzony z nagrania głos jednego z najwybitniejszych przedstawicieli nauk społecznych, współtwórcy francuskiej szkoły socjologicznej i antropologicznej. Oryginalna inwokacja w wykonaniu Emila Durkheima wyznaczyła dyskursywne ramy spotkania sugerując, iż akademickim dywagacjom towarzyszyć winna także atmosfera szacownego *in memoriam*. Myśl o przygotowaniu spotkania poświęconego współczesnej recepcji dzieła Durkheima towarzyszyła pracownikom Instytutu od kilku lat, stanowiąc nader natrętny instytutowy imperatyw kategoryczny. W przeciwieństwie do wielu zapomnianych lub ideologicznie uśmierconych klasyków, Durkheim wydaje się być myślicielem nieustannie czytany i reinterpretowany przez środowiska polskich i zagranicznych socjologów. Liczba prelegentów, wielość podjętych zagadnień i problemów oraz meandry dyskusji przybyłych durkheimistów udowodniły, iż twórcza moc spotkań syntetyzujących dorobek jednego autora jest niezwykła.

Nie sposób streścić wszystkich prelekcji, nie gubiąc ich merytorycznych walorów, zatem wspomnimy jedynie wyimki tematów podnoszonych przez panelistów i dyskutantów w kilku wystąpieniach. Porządek poszczególnych wystąpień wyznaczała struktura programu sympozjum: sesja główna oraz trzy tematyczne sesje panelowe. Po przywitaniu Gości przez Dyrektora Instytutu Socjologii UKSW ks. prof. dra hab. Władysława Majkowskiego, prof. dr hab. Antoni Sulek (IS UW) otworzył część merytoryczną przedstawiając temat *Le suicide w Polsce. Studium recepcji*. Jedno z najwybitniejszych dzieł z zakresu socjologii empirycznej ukazało się w Polsce po 100 latach o daty pierwszego francuskiego wydania. Recepcja pracy Emila Durkheima w Polsce następowała wieloetapowo: od zainteresowania dziełem ze względu na jego suicydologiczną tematykę, przy ignorowaniu nowoczesnej metodologii durkheimowskiej, przez etap antypozytywistycznej krytyki proponowanej ontologii i epistemologii socjologicznej, aż do uznania *Le suicide* za paradygmat postępowania badawczego, za podstawowe źródło badań nad samobójstwem i źródło inspiracji teoretycznych.

Prof. dr hab. Maria Jarosz (ISP PAN) kontynuując wątek suicydologiczny, zaprezentowała temat *Samobójstwa w Polsce w świetle teorii Emila Durkheima*. Dzieląc się swoim doświadczeniem teoretycznym i empirycznym, prof. Jarosz dokonała zwięzłego i klarownego opisu socjologicznych badań nad samobójstwami. W celu zarysowania kulturowego kontekstu problematyki prelegentka komparatystycznie zestawiała specyfikę głównych czynników związanych z samobójstwami w Polsce, a także w wybranych krajach kręgu kultury euroatlantyckiej i, co intrygujące, kultur pozaeuropejskich.

Z kolei prof. dr hab. Elżbieta Reklajtis (IS UKSW i ZKP PAN) w prelekcji pt. *Koncepcje wychowawcze Jean Marie Guyau i pedagogika Emila Durkheima*, ukazała główne treści tzw. *filozofii życia* francuskiego filozofa, psychologa, socjologa, etyka i poety Jean Marie Guyau oraz refleksję pedagogiczną Emila Durkheima. Guyau propagując etykę niezależną sformułował antypodyczną wobec Durkheima koncepcję anomii jako pozytywnego stanu społeczeństwa.

Prof. dr hab. Andrzej Ochocki (IS UKSW) w prezentacji pt. *Współczesne teorie demograficzne: perspektywy zastosowań*, posiłkując się paradygmatem analitycznym wyznaczonym w *Le suicide*, przedstawił koncepcję pierwszego i drugiego przejścia demograficznego, ekonomiczną teorię ludności Alfreda Sauvy (1963) oraz teorię dzietności Gary S. Becker'a (1981). Owe trzy teorie demograficzne stanowią obecnie bazę do rozwijania badań empirycznych pozwalających uchwycić wielorakie współzależności między postawami i zachowaniami prokreacyjnymi a hierarchicznie ukształtowanym systemem wartości i zasadami życia społecznego w danym otoczeniu kulturowym i gospodarczym.

Następnie dr Joanna Tegnerowicz (IS UWŕ) w wystąpieniu pt. *W cieniu mistrza. Samobójstwo jako przedmiot dialogu Halbwachsa z Durkheimem* dokonała analizy porównawczej poglądów na podstawie *Le suicide* Emila Durkheima i *Les causes du suicide* Mauricea Halbwachsa, podkreślając zarówno wpływ podejścia Durkheima na sposób myślenia Halbwachsa, jak i oryginalność rozważań tego ostatniego.

Dr Piotr Fabiś (IEiAK UAM) w referacie pt. *To, co zawdzięczam Durkheimowi* zintegrował socjologiczną refleksję z filozoficznym poszukiwaniem ontyczności twierdzeń. Prelegent analizując dzieła Durkheima wyznaczył cztery główne kierunki swoich badań: metasocjologiczną analizę bytów, będących zarówno przedmiotami i podmiotami; kwestię świadomości zbiorowej i zawartej *implicite* w pracach Durkheima zbiorowej nieświadomości; interpretację durkheimowskiego pozytywizmu jako roszczenia politycznego oraz etiologię dialektyki solidarności mechanicznej i solidarności organicznej w doświadczeniach biograficznych Emila Durkheima.

Kolejny wątek poruszony został przez prof. dra hab. Władysława Majkowskiego (IS UKSW), który w prelekcji pt. *Durkheimowskie rozumienie instytucji* zarysował metodologiczne oraz teoretyczne problemy badania i analizy instytucji. W swoim wystąpieniu prelegent przedstawił koncepcję instytucji jako zasadniczego instrumentarium socjologicznej analizy religii i rodziny.

Dr Robert Geisler (IS UO) w wystąpieniu pt. *Władza w społeczeństwie. Myśl Durkheima i Foucaulta – kontynuacja czy zaprzeczenie?* przedstawił relację myśli poststrukturalistycznej do tradycji durkheimowskiej, szczególnie w aspekcie kompulsywnej władzy społeczeństwa nad jednostkami.

Kolejna referentka, dr Daria Łucka (IS UJ) w wystąpieniu pt. *Klasyki socjologii a myśl współczesna: Emile Durkheim jako prekursor komunitaryzmu?* poddała analizie koncepcja jednostki w ujęciu Durkheima (między woluntaryzmem Kanta a „wołą zbiorową” Rousseau), jego wizję wspólnoty (między *Gemeinschaft* a *Gesellschaft*) i społeczeństwa (między tradycją a nowoczesnością).

Z kolei dr Artur Frąckiewicz (IS USz) w wystąpieniu pt. *Język socjologii w świetle programu metodologicznego zaproponowanego przez E. Durkheima w „Zasadach metody socjologicznej”* zaprezentował wybrane koncepcje metodologiczne zawarte w „Zasadach metody socjologicznej” w kontekście obecnych w XX wieku sporów dotyczących języka nauk społecznych.

W ramach tematycznych sesji panelowych (panel metodologiczny, panel socjologiczny oraz panel antropologiczny) reprezentanci 18 Uniwersytetów, szkół wyższych i placówek naukowo - badawczych z całej Polski przedstawili niezmierną różnorodność tematów prelekcji. Wydaje się, iż naukowe sympozjum z okazji stu pięćdziesięciolecia urodzin Emila Durkheima pozwoliło na syntetyczne podsumowanie, ale i na próbę rozstrzygnięcia, które z wyzwań zostały podjęte, które zaś cierpliwie oczekują na swoją kolej, które z zobowiązań stały się wyznacznikami zawodu socjologa, a które okazały się zbyt trudne do analitycznego udźwignięcia dla sukcesorów durkheimowskiej tradycji. Stu pięćdziesięciolecie urodzin Durkheima było jednak nade wszystko możliwością spotkania się przedstawicieli polskiego środowiska socjologicznego, dla których twórczość Mistrza jest po prostu ważna, stanowi prakseologiczne kryterium „dobrej roboty” socjologicznej. Niewątpliwie, nie mniej ważną wartością dodaną spotkania był, jak zauważył prof. Antoni Sulek tzw. efekt Chomeiniego. Polscy kontynuatorzy dzieła Durkheima otrzymali sposobność „policzenia się” i zrozumienia, że jest ich wielu.

Rafał Wiśniński, Marcin Zarzęcki
Instytut Socjologii UKSW w Warszawie